

สรุปการบรรยาย

**สัมมนาทิศทางและอนาคต
อนุญาโตตุลาการประเทศไทย**

วิทยากร

- **ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส**
สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา
- **นายณัฐวัต ศิริประสมทรัพย์**
ประจำสถาบันอนุญาโตตุลาการ

KUDUN & PARTNERS

RAJAH & TANN | Thailand

CHANDLER MHM

สรุปการบรรยาย สัมมนาทิศทางและอนาคตอนุญาโตตุลาการประเทศไทย

ที่ เอช เอ ซี สถาบันอนุญาโตตุลาการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มีการร่วมกันพัฒนาดัชนีการรับรู้ด้านการอนุญาโตตุลาการในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการอนุญาโตตุลาการรวมถึงเผยแพร่ความรู้อันจะเป็นการยกระดับกระบวนการอนุญาโตตุลาการให้มีศักยภาพและมีมาตรฐานทัดเทียมสากล

เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 ที่ผ่านมา ทางสถาบันฯ ได้มีการจัดสัมมนาในหัวข้อ “ทิศทางและอนาคตอนุญาโตตุลาการประเทศไทย” ผ่านการประเมินผลชี้วัดและดัชนีเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการ ซึ่งในงานสัมนามีผู้เข้าร่วมมากมายได้แก่ อาจารย์ นักกฎหมาย ทนายความ ผู้แทนจากราชการ และบุคคลที่สนใจเกี่ยวกับกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ในการร่วมสัมมนาและแลกเปลี่ยนประเด็นเพื่อร่วมกันพัฒนากระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ในช่วงแรกผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส ได้แถลงการจัดทำรายงานในการจัดทำดัชนี โดยเริ่มจากการอธิบายถึงขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา ผลการศึกษา และแนวโน้มทิศทางการพัฒนาของสถานการณ์อนุญาโตตุลาการ ตามลำดับ โดยในการศึกษานี้ จะดำเนินการรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัด โดยใช้ฐานข้อมูลทฤษฎีภูมิที่สถาบันอนุญาโตตุลาการได้จัดเก็บไว้ระหว่างปี 2562-2563 และทำการวิเคราะห์ดัชนีรวมผ่านวิธีการแบบเรขาคณิต (Geometric Mean) และจากผลการศึกษาพบว่า ดัชนีการรับรู้ด้านการอนุญาโตตุลาการ ปี พ.ศ. 2562 มีค่าเท่ากับ 59.35 และ ดัชนีการรับรู้ด้านการอนุญาโตตุลาการ ปี พ.ศ. 2563 มีค่าเท่ากับ 59.61 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี พ.ศ. 2562 ประมาณร้อยละ 0.44 ซึ่งจากการวิเคราะห์สถานการณ์และทิศทางอนุญาโตตุลาการผ่านตัวเลขดัชนีนี้ สามารถวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางสถานการณ์อนุญาโตตุลาการได้ว่า สถานการณ์อนุญาโตตุลาการภายในประเทศจะมีทิศทางแนวโน้มที่ดีขึ้น ก็ต่อเมื่อ อัตราความรู้ด้านการอนุญาโตตุลาการของประชาชนทั่วไป อัตราการบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ อัตราการแนะนำให้ใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาท รวมถึงภาพรวมจำนวนคดีอนุญาโตตุลาการ มีอัตราที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหมายความว่า ระบบกฎหมายภายใน ศาล บุคคลทั่วไป ต่างสนับสนุนและให้การยอมรับในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ

แต่อย่างไรก็ดีหาก อัตราการเพิกถอนคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ และระยะเวลาเฉลี่ยของอนุญาโตตุลาการในการพิจารณาคดี มีอัตราลดลง ย่อมจะเป็นผลเสียต่อความน่าเชื่อถือของระบบอนุญาโตตุลาการของประเทศไทย

ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการ ให้มีมาตรฐานและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่นักลงทุนต่างชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้ด้านการอนุญาโตตุลาการ การบังคับตามคำชี้ขาดการแนะนำให้ใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ รวมถึงภาพรวมคดีให้มีอัตราที่เพิ่มขึ้น ในทางกลับกันอัตราการเพิกถอนและระยะเวลาเฉลี่ยของอนุญาโตตุลาการในการพิจารณาคดีจะต้องมีอัตราที่ลดลง ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการอนุญาโตตุลาการถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยส่งเสริมในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ การสร้างความเชื่อมั่น ภาพลักษณ์ และส่งเสริมกระบวนการอนุญาโตตุลาการ จึงถือว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ตัวชี้วัด	ปี 2562	ร้อยละ	ปี 2563	ร้อยละ	แปลผล
1. อัตราความรู้ด้านกร อนุญาโตตุลาการของประชาชน ทั่วไป	33.88	100	21.77	64.30	อัตราความรู้ปี 2563 ลดลงจาก ปี 2562 แสดงว่าคนรู้เรื่องการ อนุญาโตตุลาการน้อยลง
2. อัตราการเพิกถอนคำชี้ขาดของ คณะอนุญาโตตุลาการ	18	100	27.27	151.50	อัตราการเพิกถอนคำชี้ขาด ยิ่ง น้อยลงจะยิ่งดี เพราะแปลว่าคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ จะมี เสถียรภาพ ไม่ถูกเพิกถอนโดยศาล
3. อัตราการบังคับตามคำชี้ขาด ของ คณะอนุญาโตตุลาการ	75	100	90	120	อัตราการบังคับยิ่งสูงจะยิ่งดี เพราะหมายถึงศาล ยอมรับตามคำ ชี้ขาดที่อนุญาโตตุลาการตัดสิน
4. อัตราการแนะนำให้ใช้ กระบวนการ อนุญาโตตุลาการใน การระงับข้อ พิพาท *คำนวณจากกลุ่มคนที่รู้จัก กระบวนการอนุญาโตตุลาการ	72	100	76.11	105.70	อัตราการแนะนำให้ใช้ กระบวนการ อนุญาโตตุลาการยิ่งสูงจะยิ่งดี เพราะแปลว่าคนมี ความ เชื่อมั่นในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ มากขึ้น
5. ระยะเวลาเฉลี่ยของ อนุญาโตตุลาการ ในการพิจารณา คดี	3 ปี 2 เดือน	100	3 ปี 5 เดือน	107.90	ยิ่งระยเวลาน้อย ยิ่งดี หมายความว่า กระบวนการ อนุญาโตตุลาการรวดเร็ว
6.ภาพรวมจำนวนคดี อนุญาโตตุลาการ	4,192 คดี	100	3229 คดี	77	จำนวนคดีอนุญาโตตุลาการยิ่งมาก ขึ้น หมายความว่าอัตราการใช้กระบวนการ อนุญาโตตุลาการยิ่งสูงขึ้น

- ตารางสถิติของตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้านกรอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยในปี 2562 และ 2563 -

ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการสัมมนา

ในการพัฒนาความรู้เรื่องกรอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยนั้น จะพัฒนาแต่เพียงแค่ผู้ที่กำลังประกอบอาชีพ (Practitioner) ไม่ได้ จะต้องพัฒนาทั้งระบบนิเวศน์ (Ecosystem) ของนักกฎหมาย กล่าวคือ จะต้องเริ่มให้ความรู้เรื่องกรระงับข้อพิพาททางเลือกแก่นักศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรี เพื่อให้ นักศึกษาเหล่านี้เกิดความรุ้และความเข้าใจในเรื่องของการระงับข้อพิพาททางเลือก และอาจต่อยอดให้นักศึกษาเหล่านั้นเกิดความสนใจที่จะประกอบอาชีพในด้านนี้ ซึ่งย่อมส่งผลให้จำนวนผู้รับรู้ในเรื่องกรอนุญาโตตุลาการเพิ่มมากขึ้น

สถาบันฯ จะต้องมีบทบาทในเชิงรุกมากขึ้น หมายความว่า สถาบันฯ ควรที่จะทำการลงพื้นที่ไปตามจังหวัดต่าง ๆ หน่วยราชการ หรือมหาวิทยาลัย เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องการระงับข้อพิพาททางเลือก เนื่องด้วยจำนวนข้อพิพาทที่เข้ามาทางศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนนั้นมีจำนวนมาก หากสถาบันฯ มีบทบาทในเชิงรุกมากขึ้นก็จะส่งผลให้อัตราการรับรู้เรื่องการอนุญาโตตุลาการเพิ่มขึ้น

ประการสุดท้าย มีข้อเสนอแนะจากการสัมมนาว่า สถาบันฯ จะต้องพยายามผลักดันเรื่องการอนุญาโตตุลาการให้เป็นวาระแห่งชาติ ให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการอนุญาโตตุลาการ ซึ่งถ้าหากเรื่องของการอนุญาโตตุลาการเป็นวาระแห่งชาติแล้ว การบัญญัติหรือการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ หรือการระงับข้อพิพาททางเลือก ย่อมเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่เป็นมิตรต่อการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Friendly)